

Oponentský posudek na bakalářskou práci

Klára Moravcová: Sakrální terakotová architektura Mallabhúmského království

Autorka předložené bakalářské práce si za své téma vybrala jeden z nejvýznamnějších a nejlépe dochovaných komplexů předmoderní architektury oblasti Bengálska. Nejprve jej představuje v kontextu hinduistické chrámové architektury a regionálních dějin s důrazem na vládnoucí dynastii a její sídelní město Višnupur. Dále rozebírá typologii terakotových chrámů, aspekty použitých materiálů a problémy jejich konzervace, stavební techniky a sociální pozadí jejich stavitelů a podává výčet významných sakrálních staveb. Nakonec se věnuje popisu narativních i geometrických dekorativních reliéfů, nejvýznamnějšímu prvku višnupurských chrámů. Tomuto rozvržení nelze nic vytknout, práce je členěna logicky od obecného ke konkrétnímu. K práci je dále připojena obsáhlá obrazová příloha založená z velké části na publikovaných fotografiích Archeologického průzkumu Indie. Lze jen politovat, že autorka kvůli pandemii nemohla uskutečnit svůj původní záměr vydat se do Višnupuru osobně a seznámit se tak s předmětem svého zájmu bezprostředně.

Úroveň zpracování jednotlivých kapitol však není zcela vyrovnaná. Zatímco těžiště práce spočívající v popisu višnupurské architektury je slušnou kompilací, která zřejmě prošla několikerým čtením, úvod a kapitoly, které téma stěžejní části kontextualizují, jsou viditelně textem méně připraveným. Nelze rovněž zcela souhlasit s tvrzením z Úvodu, že „dosud v českém jazyce neexistuje žádná studie, která se jím [tímto tématem] zabývá.“ Zde by bylo by možné odkázat a navázat na práci Hany Knížkové.

Kapitoly o dějinách rodu Malla jsou v závislosti na použitých zdrojích dosti mytologizujícího charakteru a k porozumění samotnému předmětu práce zásadně nepřispívají. Bývalo by žádoucí při nedostatku kritických zdrojů tento kontextualizující příběh napsat výrazně stručněji a strážlivěji. Nekritický přístup ke zdrojům se místy projevuje přejímáním i takových tvrzení, že „Maráthové nedokázali pevnost Višnupuru dobýt, což bylo pravděpodobně zapříčiněno ochranou města Madanem Mohanem,“ (s. 40) tj. Krišnou. Nebo „Veškerá ministerstva byla pod rádžovým dohledem, což obvykle mělo na následek, že někteří rádžové [ministři?] snídali až poté, co vyřídili všechny důležité záležitosti spojené s královstvím – čili večer“ (s. 41-42).

Místy se v tvrzeních obecnějšího charakteru ve vztahu k hinduismu objevují eurocentrické předpoklady a zavádějící křesťanská terminologie, například: „V každé kultuře najdeme místo pro sakrální prostor, kam lidé chodí uctít svého Boha a pomodlit se k němu“ (s. 11). Ani Bůh s velkým B ani modlení věru nejsou kulturní univerzálie. I když se z Boha stane o pár řádek níže bůh, pro popis hinduismu nám to příliš nepomůže, neuvedeme-li zároveň, kterého zrovna máme na mysli. V případě hinduismu je na obecné rovině lépe hovořit o uctívání božstev. Stejně tak je velmi problematické tvrdit, že drobné chrámy jsou „místa, která po Indii vytvořili prostí lidé pro bohoslužbu“ (s. 11) nebo že „*Purohit* je kaplan, rodinný kněz védského kněžství“ (pozn. 25 na s. 35), překládat *sthāpaka* jako „kněz“ nebo *nāmasankīrtan* jako „opakování jména Všemohoucího“ (s. 64). Rovněž Durga není „jen další podoba manželky Šivy“ (s. 43).

Terminologické problémy se však netýkají jen oblasti hinduismu. V případě i na poměry Bengálska odlehlého, jak autorka opakovaně a správně zdůrazňuje, malého království lze asi těžko hovořit o „průmyslu“ a navíc tvrdit, že „zemědělství tvoří jeho hlavní průmysl“ (s. 42). Když autorka píše „kolonizace řas“, pravděpodobně chtěla uvést kolonie řas, plete termíny

konverze a konvertita: „Vír Hambír znám pro svou konvertitu k višnuismu“ (s. 38). „Sádra“ (s. 24), pravděpodobně „plaster“ ve zdrojovém textu, zde bude spíše omítka či štuk. Do terakotových desek (v češtině je v souvislosti s višnupurskými chrámy zavedeno terakotové kachle) se motivy nevyřezávají (s. 29). Překládat termín *garbhagriha* jako „komora dělohy“ (s. 27) je poněkud zavádějící. Někdy jsou zamýšlené indické termíny zaměněny, například Rásajantra (s. 53) namísto rásjátra, svitkové malby jsou *paṭa*, *paṭacitra*, nikoliv *paṭṭa*, *paṭṭacitra* (s. 65). Nejistá práce s indickými termíny se projevuje také váháním, zda a jak je skloňovat: „přišli z Koč Bihár“ (s. 33), „stojí na sever od Lálbandh“ (s. 59), nebo naopak jsou skloněny podle špatně určeného rodu indického slova „vykonává *námasankirtanu*“ (s. 64). Totéž se týká i odvozování, například od „kmene Koč“ „skupinu kočenských žen“ (s. 33).

Práci je ke škodě řada překlepů, pravopisných chyb (název města „višnupur“ v abstraktu a na s. 61 či „hindu temples“ v anglickém abstraktu), špatných pádových vazeb a stylistických neobratností, například „Lakšmanovo důsledné vzdělání v posilování a lukostřelbě“ (s. 67) nebo věta „Při podrobnějším zkoumání zjistíme, že před údobím britské nadvlády okres Bánkura líčí vzestup a pád „rádžů z Višnupuru“ (s. 31), která je na hranici srozumitelnosti.

Z hlediska autorčiny oborové specializace jsou velmi problematickým aspektem přepis indických slov. Jistě lze ocenit, že se zjevně snaží o rigoróznost, některé výrazy uvádí v bengálském písmu či v dévanágari, u prvního užití vždy uvádí vědeckou transliteraci i populární přepis, který dále v textu běžně používá. Výsledek této snahy je bohužel značně chaotický. Předně ani z poznámky o prepisech není jasné, podle jakého klíče autorka volila výrazy sanskrtské a bengálské. Dále je zřejmé, že si není vědoma rozdílů v prepisech z obou písem, například samohlásek „e“ a „o“. Některé chyby jsou rekurentní: Nazála předcházející v konsonantní skupině palatále se také palatalizuje – ve výslovnosti i v původním písmu, a proto i v přepisu. Bude se tedy v populárním přepisu psát Rásmaňča, nikoliv Rásmanča (např. s. 38) nebo dokonce „Rasa Manča“ (s. 82). Další příklady stejné chyby jsou „v domě bráhmana jménem Pančánan“, Pančamgarh (s. 35) *panča-ratna* (s. 49) *Navanárikundžara* (s. 65). Podobně se opakuje chybný přepis anusváru.

V triádách populární přepis – vědecká transliterace – slova v původním písmu jsou velmi často chyby v jedné z částí, například „*sakhja* (*sankya*, bengálština: সখ্যা)“ (s. 44), slovo v původním písmu je buď neúplné (*mahāmandapa* v dévanágari, s. 27) nebo s rozloženou ligaturou (*vidyā* v dévanágari, s. 15). Zatímco v tomto technicky náročném aspektu, kdy se autorka musí pohybovat zároveň ve čtyřech standardech, jsou nepřesnosti v bakalářské práci očekávatelné, méně přijatelný je chaos v populárních prepisech napříč celou prací. V jednom a tom samém odstavci tak nalezneme více variant u stejného slova, z nichž někdy není ani jedna správná: *šíkhara*, *šíkhará*, (s. 25), „Bachtiján Cháldží“ (s. 29), Bakhijár Khildží (s. 32), Pradyumnapur, Pradumnapur i Pradjumnapur (s. 36), *čálá* i *čála* (s. 48), Čudamani i Čudamoni (s. 57), Gobinda i Govínda (s. 69), jindy na přepis zcela rezignuje „*paṭi ghatini sati*“ (s. 40). Chyby v prepisech jsou endemické, někdy i u slov, která se vyskytují běžně v česky psané indologické literatuře: opakovaně *athavavéda* (s. 15), *Títhy* (s. 19), Džaganáth (s. 29), „Čalukja, Kalinga, Čandéla, Pállava, Čóla, Hojšála atd.“ (s. 28), Bir, Raj (s. 31), „Birbhúm, Purba Bardhaman, Pasčim Bardhaman, Midnapur (Medinipur), Purilie“ (s. 30), „okresy Birbhúm, Purba a Poščim Bardhamán“ (s. 31), Purušottamakšetry (s. 33), „Bánkurou protékají řeky Dámodar, Sálí, Dvárakesvar (také známá jako Dhalkisor), Gandhesvarí, Siláj (Silábatí) a Kásáj (Kangšábatí)“ (s. 31), „Trojice představitelů, Šrí Nivás, Šyamananda a Narottama“ (s. 45), Sutradhar (s. 49), „chrám Nandalána“ (s. 59) namísto Nandalál.

Na závěr bych zmínil několik málo formálních nedostatků jiného druhu. Na straně 16 není uveden autor překladu úryvku Rgvédy, taktéž u některých dalších překladů pasáží sekundární literatury v textu. Na straně 27 mi chybí reference k odstavcům s řadou technických údajů ke struktuře hinduistických chrámů. V odborných textech se neřadí větší množství poznámek na jedno místo (v práci poznámky 18-20), zde by stačila poznámka jedna obsahující v náležitě stylistické úpravě vše, co chce autorka k textu dodat. Závěr či shrnutí kapitoly (mám na mysli 3.4.) musí být text autora práce, nikoliv převážně citace jiného zdroje. Obecně není vhodné kapitoly či jejich části začínat či uzavírat převzatým textem. V bibliografii chybí čísla stran, když se vztahují k části knihy, občas chybějí místa vydání a kde jsou, liší se forma jejich zápisu. Znamé indologické nakladatelství je Motilal, nikoliv Motiral, Banarsidass. U popisu tabulek z přílohy chybí u posledního jméno příslušného Dr., z jehož publikace vychází.

Přes dlouhou řadu uvedených výhrad se domnívám, že práce Kláry Moravcové splňuje základní obecné podmínky na bakalářskou práci kladené, doporučuji ji k obhajobě a hodnotím ji jako dobrou.

1.9. 2021

Martin Hříbek PhD.

